

PORCELĀNS BOKSA CIMD

Režisora Regnāra Vaivara Dailes teātrī iestudētajā **izrādē Trīs draugi dominējošā ir melodrāmas modalitāte** – parādība, par kuru daudz reflektē modernisma kino teorētiķi, bet visai maz tiek runāts teātrī **Teksts** Līga Ulberte

Šis raksts top brīdī, kad jau trešo reizi pusotra gada laikā teātru darbība Latvijā ir ārkārtējās situācijas apturēta. Tāpēc atvainojos par patētiku, bet šobrīd, tāpat kā jebkurā objektīvā sabiedrības krīzes situācijā, īpaši aktualizējas jautājums par mākslas vispār un teātra konkrēti uzdevumiem. Vai teātris var turpināt izlikties par ārpusaules neskartu skaistu ilūziju saliņu un runāt tikai par lielajām, mūžīgajām un vispārcilvēciskajām tēmām. Vai gluži otrādi – no skatuves jāskandina īsti vai metaforiski trauksmes zvani par saprātu zaudējušu pasauli, saškeltu un apjukšu sabiedrību un bezatbildīgiem viedokļu līderiem. Citiem vārdiem – vai teātrim šai laikā jābūt mierinātājam vai modinātājam. Latviešu teātris «starpkaru periodā» (lasi – pāris darbīgajos mēnešos starp iepriekšējo un aktuālo slēgšanu) lielākoties izvēlējies mierināt. Šillers, Šekspīrs, Džoiss, Viljamss, Stendāls tiek spēlēti tā, it kā, atceroties Imantu Ziedoni, «nebūtu bijis ne

pirmā, ne otrā pasaules kara».

Varbūt tas arī ir vienīgais pareizais ceļš – saglabāt teātri kā kompasu, kura adata vienmēr rāda kursu uz nezūdošām vērtībām – mīlestību un draudzību pret sevi, pret citiem un cieņu un empātiju pret atšķirīgo. «Ne nievāt pasauli, tik viņu saprast» (atceroties Raini) savā jaunākajā izrādē *Trīs draugi* Dailes teātra Lielajā zālē nāk arī Regnārs Vaivars.

OBLIGĀTAIS POSMS

Regnāra Vaivara izrādēm gandrīz vienmēr piemīt divas īpašības, kuras pilnīgi neparedzami var izvērsties gan ieguvumos, gan zaudējumos. Pirmkārt, režisors Vaivars pārraksta absolūti jebkuru literāro materiālu, kam pieķeras, – sākot no Rūdolfā Blaumaņa un beidzot ar Artūru Dīci. Tā tas vienkārši ir, ar to neizbēgami jārēķinās Regnāra Vaivara izrāžu skatītājiem, lai neviltos savās cerībās, un teātra mārketingam, atkaujoties no oriģinālavota autortiesību sargātājiem. Acīmredzot teksta pārrādīšana Regnāram Vaivarā ir režijas darba obligātais posms, kurā izdomāt un nofiksēt noteiktu savas ieceres li-

meni. Otrkārt, Regnārs Vaivars spēj savos skatuves darbos, šķiet, absolūti jebko atrisināt darbībā. Tas viņa izrādes padara garantēti interesantas, pat ja ne vienmēr nevainojami strukturētas un viscaur racionāli saprotamas. Arī *Trīs draugi* nav izņēmums nevienā no šiem punktiem.

Ēriha Marijas Remarka leģendārajam romānam šogad aprit 85 gadi, un tas joprojām ne tikai «saviļņo visu vecumu lasītāju sirdis», bet jau nez kuru reizi nonāk uz skatuves. Postpadomju perioda Latvijas teātrī šī ir vismaz piektā *Trīs draugu* interpretācija pēc Valda Lūriņa 1990. un 2012. gada versijas Nacionālajā teātrī un Liepājā, Vara Braslas kamerizrādes Valmierā 2006. gadā un Sergeja Zemļanska baleta 2019. gadā. Visos gadījumos režisori veidojuši savus dramaturģiskus, tāpēc Regnāra Vaivara pieteikums uz jaunu «lugu» skan mazākais ambiciozi. Droši spriest par teksta dramaturģiskajām kvalitātēm tikai no izrādes nedrīkst, bet pamatprincipu saprast var.

Izrādes tēlu sistēmas centrā paredzami ir Laura Dzelziša Roberts, Ginta Ģrāveļa Otto, Andra Buļa Gotfrīds un Ilzes Ķuzules-

Skrastiņas Patrīcija. Viņu stāstam ir divi galvenie rezonieri visā izrādes garumā – Ģirta Ķestera asprātīgais un siltais krodznieks Alfons un groteskais prostitūtu korītis precīzā Katrīnas Grīgas, Anetes Krasovskas un Milēnas Miškevičas atveidojumā.

No vairāku sekundāru romāna darbības līniju izvērsuma Regnārs Vaivars atteicies, atstājot tikai pieturpunktus atsevišķu darbības personu līmenī, rezultātā Imanta Strada Orlovam, Mārtiņa Upenieka Ērikam un Kristīnes Nevarauskas Idai īsti nav ko darīt uz skatuves. Tikai funkcionāls uzdevums ir jāveic arī Artim Rožbežniekam daktera Jafes lomā. Savukārt briljantu epizodi jau otro reizi pēc *Laulības dzīves ainām* Regnāra Vaivara režijā radījusi Mirdza Martinsone nelielajā Mileres kundzes lomā – šarmanta provinces karaliene, kura ar vienu rokas vēzienu iebāz kabatā visus sev apkārt esošos vīriešus. Simboliska fona personu galerija atvēlta Kārlim Arnoldam Avotam, kura varoņi visās parādīšanās reizēs tā vai citādi ir saistīti ar nāvi. Apgalvot, ka šāds risinājums ietekmē izrādes kopējo tēlainību, gan nevar.

OS

ČETRI AKTIERI SPĒLĒ ĻOTI LABI, KAUT ARĪ REŽISORS DOD MAZ IESPĒJU TUVPLĀNIEM

piski asarainas ziepju operas un mākslinieciski apšaubāma «sieviešu žanra» uz demokrātisku, plašam skatītāju lokam adresētu stāstu, kas universālu emocionālo patiesību atklāj dramatiski izkāpināti un vienlaikus pietiekami atsvešināti.

Modernisma kino pētnieks Andrāšs Bālints Kovāčs raksta, ka modernisma melodrāmas galvenā varoņa emocionālajam diskomfortam nav tieša cēloņa – nelaimīgums un nemiers ir viņa esamības stāvoklis. Tā ir arī precīza Regnāra Vaivara izrādes titulvaroņu diagnoze. Izrādes «draugi» Lauris Dzelzītis, Gints Grāvelis un Andris Bulis ir apmēram desmit gadu vecāki par Remarka varoņiem, un viņu pagātnes traumas ir visai neskaidas, tāpat kā izrādes darbības laiks kopumā. Kaut režisors intervijās sakās palicis pie pagājušā gadsimta 20. gadu beigu Vācijas, uz skatuves nekas par to tieši neliecina. Ja nu vienīgi butaforiskā šaudīšanās izrādes sākumā liek domāt par kādu karu un Madaras Botmanes elegantie sieviešu kostīmi stilizē noteiktu laikmetu, bet arī mode gadsimta garumā ir daudz reižu atgriezies pie jau bijušā.

Acīmredzot režisors melodramatismu apzinājies kā zināmu risku. Par to liecina gan nevajadzīgi infantilais izrādes žanra apzīmējums «vīru spēles mīlas vārdā», gan paradoksālā un ļoti uzrunājošā Patrīcijas un Roberta uzstājīgi atkārtotā atzišanās: «Es tevi nemīlu.» Skaļi noliedzot, iekšēji apliecināt. Tas ir Regnāra Vaivara izrādes pievilcīgākais paradokss – nebaidīšanās no sentimentalitātes un vienlaikus zināms atsvešinājums, kas rodas no Remarka varoņu, aktieru un režisora pašironiskās, drusku ciniskās attieksmes pret dzīvi.

Trīs draugus savā ziņā var uztvert kā Regnāra Vaivara 2018. gada izrādes *Kaisles vilciens* otro daļu – formas un stilistikas ziņā līdzīgu, tikai no mazās zāles izvērstu uz lielās skatuves un saturā intonāti daudz gaišāku. Ārējā telpa (Regnārs Vaivars ir arī abu izrāžu scenogrāfs) ir varoņu iekšējās pasaules projekcija – *Kaisles vilciens* brūni pelēkais angārs *Trīs draugos* izaudzis būtiski lielāks, bet ir tikpat skarbs – ar pārrautām dzelzceļa slieķēm jumta vietā un izsistiem logiem. Tomēr nāves un izmisuma jaunajā izrādē ir daudz mazāk.

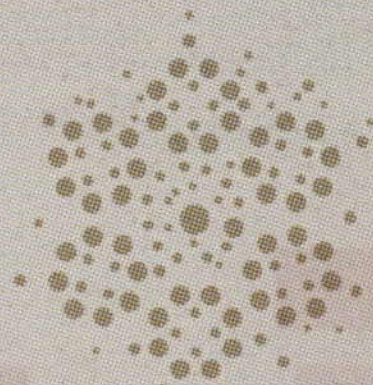
Izrādes reklāmas plakātā un programmiņā stilīgā fotosesijā redzami visi trīs galveno vīriešu lomu tēlotāji uzvalkos ar boksa cimdiem rokās turam porcelāna kafijas tasītes. Tas ir precīzs Regnāra Vaivara izrādes atslēgas tēls – neveiklas rokas, kas pieradušas sist, pēkšņi pūlas nosargāt kaut ko ļoti trauslu. ■

■ Režisora Regnāra Vaivara izrādes pievilcīgākais paradokss ir nebaidīšanās no sentimentalitātes un vienlaikus zināms atsvešinājums, kas rodas no Remarka varoņu, aktieru un režisora pašironiskās, drusku ciniskās attieksmes pret dzīvi. Andris Bulis - Gotfrīds Lencs, Lauris Dzelzītis - Roberts Lokamps. Foto - Kristaps Kalns

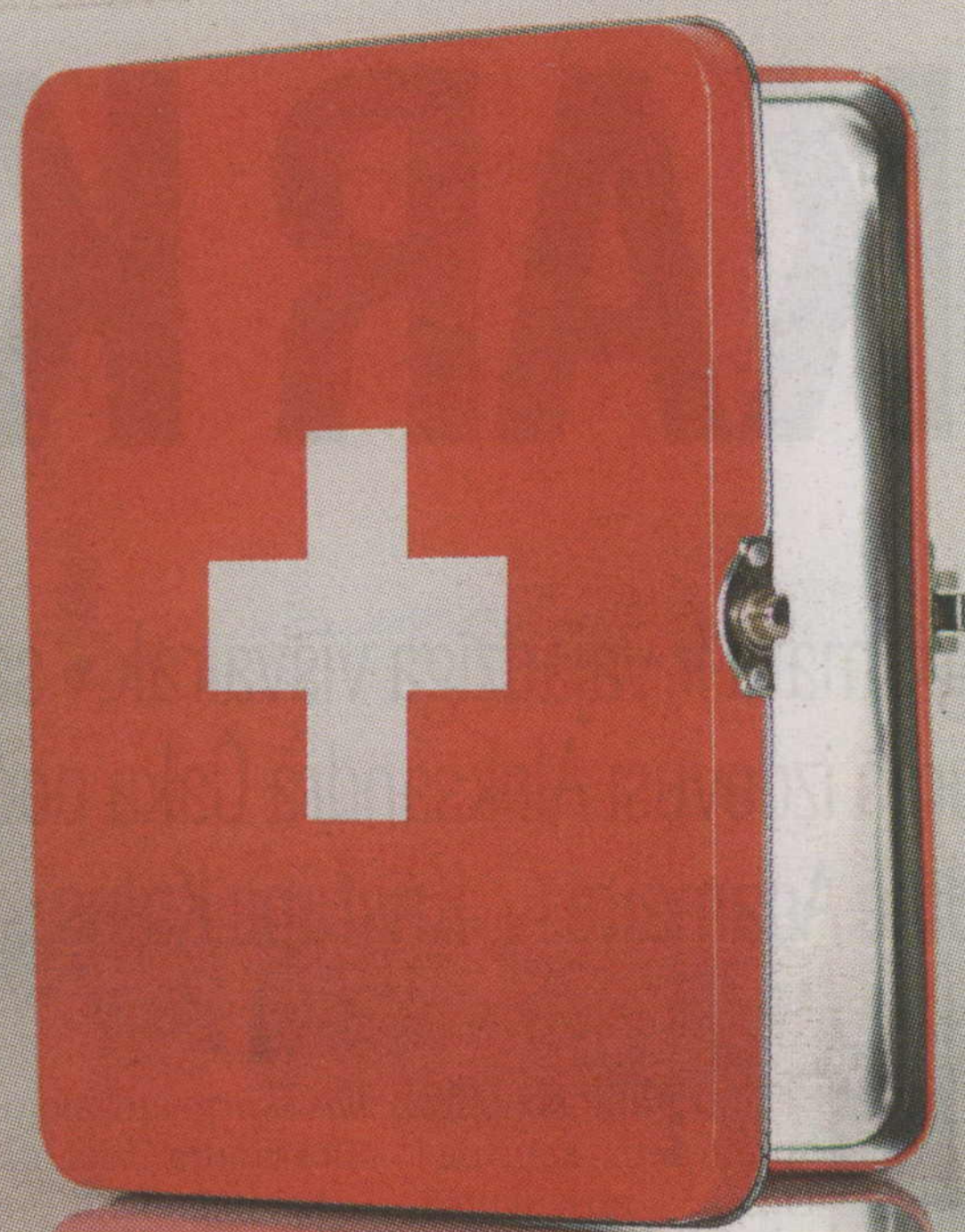
ES TEVI NEMĪLU

Galvenais attiecību stāsts izrādē pārvirzījies no Roberta un Patrīcijas skumjās mīlestības līnijas uz visu trīs draugu savstarpējo solidaritāti, jo vienīgajā meitenē nepārprotami ir iemīlējušies viņi visi. Visi četri aktieri spēlē ļoti labi, kaut arī režisors viņiem dod maz iespēju tuvplāniem un individuāla rakstura izvērsumam. Ilzes Kuzules-Skrastiņas Patrīcija, šķiet, burtiski ienes gaismu, maigumu un prieku tukšā un tumšā pasaulē, zibenīgi akumulējot sevī visu vīriešu uzmanību, un skaista ir viņas un Laura Dzelzīša noslēgtā, par sevi nepārliecinātā Roberta savstarpējā tuvošanās. Tikpat nozīmīga ir vīriešu iekšējā, maskētā konkurence, greizsirdība un lojalitāte vienlaikus. Ginta Grāveļa Otto cīnās ar sevi ilgāk, Andra Buļa Gotfrīds atklājas ātrāk, bet abi dara to godīgi.

Trīs draugos dominējošā ir melodrāmas modalitāte – parādība, par kuru daudz reflektē modernisma kino teorētiķi, bet visai maz tiek runāts teātrī. Pasaules izjūta, kas būtiski pāraug visai ierobežotās XVIII gadsimtā tapušās melodrāmas kā dramaturģijas žanra robežas – no stereoti-

LATVIJAS NACIONĀLĀ
OPERA UN BALETS

PALDIES, KA
VAKCINĒJIES!

Uz tikšanos Latvijas Nacionālajā operā.

СПАСИБО, ЧТО
ПРИВИЛИСЬ!

До встречи в Латвийской Национальной опере.